

Obxecto:	Solicitude de informe do Estudo de Impacto Ambiental e Proxecto de interese autonómico
Proxecto:	Parque eólico Orballeira
Localización:	Vilamartín de Valdeorras e A Rúa (Ourense) e Quiroga (Lugo)
Promotor :	Sinagra Investments S.L.
Remitente:	Dirección Xeral de Planificación Enerxética e Recursos Naturais da Vicepresidencia Primeira e Consellería de Economía, Industria e Innovación
S/clave:	IN408A 2020/005
Data rexistro:	28.03.2022
Expediente :	03.I.598.2022.001 (Servizo de Arqueoloxía) e IA3116/2020 (Servizo de Arquitectura)

O 25.03.2022 ten entrada no rexistro electrónico da Xunta de Galicia un escrito do Servizo de Enerxías Renovables e Eficiencia Enerxética da Dirección Xeral de Planificación Enerxética e Recursos Naturais no que, de acordo co artigo 33.12 da Lei 8/2009, de 22 de decembro, pola que se regula o aproveitamento eólico en Galicia e se crea o canon eólico e o Fondo de Compensación Ambiental, se solicita que a Dirección Xeral do Patrimonio Cultural emita o correspondente informe sobre os documentos sinalados na cabeceira.

A tales efectos achéganse os enlaces para descargar os documentos de *Estudo de Impacto Ambiental Parque eólico Orballeira. Decembro 2021* e *Proxecto de interese autonómico Parque eólico Orballeira. Decembro 2021*, nos termos municipais de Vilamartín de Valdeorras e A Rúa (Ourense) e Quiroga (Lugo).

O 27.09.2022 ten entrada no rexistro electrónico da Xunta de Galicia un escrito do Servizo de Enerxías Renovables e Eficiencia Enerxética da Dirección Xeral de Planificación Enerxética e Recursos Naturais polo que se dá traslado da documentación complementaria remitida polo promotor en resposta ao requirimento da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural do 20.07.2022. Achégase o enlace para descargar o documento nomeado "*Resposta ao informe da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural de 20.07.2022. Parque eólico Orballeira. Setembro 2022*".

ANTECEDENTES:

En relación co proxecto de referencia, atópase nesta Dirección Xeral o seguinte antecedente:

- O 29.05.2020 a Directora Xeral de Patrimonio Cultural resolve autorizar a intervención *Prospección arqueolóxica para avaliación do impacto arqueolóxico do Parque Eólico Orballeira (A Rúa (Ourense) e Ribas de Sil e Quiroga (Lugo))*, á arqueóloga María José Bóveda Fernández, de acordo co proxecto de intervención presentado pola sociedade promotora ADANTIA, S.L. o 15.05.2020. Este proxecto de intervención recibe o código **CT 102A 2020/361-0**.
- O 12.11.2020 a directora xeral de Patrimonio Cultural emite informe, no trámite de consultas da avaliación ambiental ordinaria sobre *Documento ambiental inicial PE Xeada, xuño 2020*. En dito informe, entre outras consideracións, sinalase que o Estudo de Impacto Ambiental deberá contar cunha avaliación do impacto do proxecto sobre o patrimonio cultural de todo o ámbito afectado polo proxecto tanto do parque eólico (definido pola poligonal do proxecto) como da liña eléctrica de evacuación de enerxía e os accesos a empregar ata o parque desde as estradas xerais.

No dito informe solicítase unha análise do impacto visual do parque eólico desde o trazado do **Camiño de Inverno**, considerando conxuntamente ao menos o impacto visual dos parques eólicos Neboada e Orballeira. Asemade recoméndase a realización de análises de afección visual aos bens do patrimonio cultural próximos aos aeroxeradores.

Sinalase igualmente que a avaliación de impacto incluírá as actuacións que sexan necesarias para o paso do transporte especial no tramo compartido co Camiño de Santiago, que, en ningún caso, suporán perda dos valores nin do carácter actual do Camiño, e definíndose as medidas de protección pertinentes para a seguridade dos peregrinos. En todo caso, estudaranse outras alternativas de acceso que non sexan empregar o Camiño de Santiago.

- Posteriormente, no ano 2021, O deseño da infraestrutura eólica avaliada sofre unha modificación substancial co obxecto de non interferir en zonas de protección medioambiental e patrimonial, reducíndose e modificándose o número de aeroxeradores¹ e a súa infraestrutura asociada.
- O 20.07.2022 a directora xeral de Patrimonio Cultural emite informe en relación co *Estudo de Impacto Ambiental Parque eólico Orballeira. Decembro 2021* e *Proxecto de interese autonómico Parque eólico Orballeira. Decembro 2021*, no que se incide nas mesmas consideracións e requirimentos incluídos no informe do documento de inicio para que se achegue documentación complementaria.

Asemade indícase que o trazado da **liña de evacuación** compartida, que é obxecto do proxecto do parque eólico Neboada, quedará supeditado ao estudo de alternativas de trazado que crucen en soterrado o Camiño de Santiago, que se realice para o parque eólico Neboada.

CONSIDERACIÓNS LEGAIS E TÉCNICAS:

Lexislación aplicable en relación co patrimonio cultural:

- *Lei 5/2016, do 4 de maio, do patrimonio cultural de Galicia* (DOG núm. 92, do 16.05.2016)
- *Decreto 83/2018, do 26 de xullo, polo que se aproba o Plan básico autonómico de Galicia* (DOG núm. 162, do 27.08.2018)
- *Decreto 19/2011, do 10 de febreiro, polo que se aproban as Directrices de Ordenación do territorio de Galicia* (DOG núm. 36, do 22.02.2011)
- *Lei 7/2008, do 7 de xullo, de Protección da Paisaxe de Galicia* (DOG núm. 139, do 18.07.2008)
- *Decreto 238/2020, do 29 de decembro, polo que se aproban as Directrices de paisaxe de Galicia* (DOG núm. 20, do 01.02.2021)
- *Decreto 199/1997, do 10 de xullo, polo que se regula a actividade arqueolóxica na Comunidade Autónoma de Galicia* (DOG núm. 150, do 06.08.1997).
- *Decreto 73/2022, de 25 de maio, polo que se establece a estrutura orgánica da Consellería de Cultura, Educación, Formación Profesional e Universidades* (DOG núm. 101, do 27.05.2022).

Á vista da documentación remitida, e en relación co patrimonio cultural, tense en conta o expresado nos informes dos servizos técnicos:

Análise dos documentos:

Estudo de impacto ambiental

- O documento recolle a valoración ambiental do proxecto Parque eólico Orballeira, localizado no límite provincial das provincias de Ourense e Lugo. O parque proxéctase dentro da ADE de Monte Cernego, en concreto nos concellos de Vilamartín de Valdeorras e A Rúa (Ourense) e Quiroga (Lugo).
- Analizado o documento compróbase que foron introducidos cambios respecto ao documento informado en fase de consultas ambientais, que describía un parque eólico con 12 máquinas de altura de buxa 105 m e diámetro de rotor 150 m (altura total 180 m).

O parque eólico desenvolvido no EIA é de 33 MW de potencia total, composto de 5 aeroxeradores, modelo Siemens Gamesa SG-6.6-170 ou similar, cunha potencia unitaria de 6,6 MW, 135 m de altura de buxa e 170 m de diámetro de rotor (altura total 220 m); e a súa infraestrutura asociada: accesos e vieiros interiores, cimentacións, zonas de montaxe de grúas, plataformas de montaxe, zona de amoreamentos e parque de maquinaria, gabias de cableado, centro de interconexión e medida, torre meteorolóxica de 135 m de altura e infraestrutura auxiliar.

A enerxía xerada polo parque eólico evacuarase desde o seu centro de seccionamento ata a SET Neboada, situada a carón deste, entre os aeroxeradores 3 e 4 do parque eólico Orballeira. Desde aquí parte unha liña aérea de alta tensión de 220 kV (que é obxecto do proxecto do parque eólico Neboada e evacúa a enerxía dos parques eólicos Neboada, Xeada e Orballeira) con final na

1 De 12 aeroxeradores pásase a 5 no presente EsIA

subestación proxectada do parque eólico Treboada, mediante a cal conectará coa subestación Trives 220 kV, propiedade de Red Eléctrica de España (REE).

- Os accesos exteriores ao parque eólico realizaranse a partir da infraestrutura viaria da zona, desde a N-120, con saída pola estrada LU-933, e conexión con estrada municipal, común aos parques eólicos de Xeada, Orballeira e Neboada, cara o viario interior.
- Estímase que para levar a cabo o parque eólico afectarase un total de 10.784m de viarios, dos que 6.133m son viarios novos e 4.651m son viarios a acondicionar. O ancho mínimo destas pistas é de 5m.
- As gabias para aloxar o sistema colector do parque terán unha lonxitude de 5.830m, cunha profundidade de entre 80cms e 1m e un ancho variable entre 50 e 90cms dependendo do número de ternas a instalar.
- No documento ambiental valóranse dúas alternativas para a construción do parque eólico, que se diferencian no número, modelo e emprazamento das máquinas, sendo escollida a alternativa A dado que ten un menor número de aeroxeradores e, segundo os redactores, produce unha redución das afeccións ambientais.
- En relación co **patrimonio cultural**, o apartado 9 *Inventario ambiental*, punto 9.4.8 *Patrimonio cultural*, remite ao estudo de impacto sobre o patrimonio cultural, que constitúe o anexo G do documento, no que se detallan os elementos patrimoniais localizados, así como os impactos producidos polo proxecto e se formulan as medidas preventivas e correctoras. Inclúe un resumo dos resultados dese estudo, identificando no ámbito do parque eólico un total de 34 elementos do patrimonio cultural, dos cales 18 son de carácter arqueolóxico, 15 de carácter arquitectónico e etnolóxico e unha área de cautela arqueolóxica.
- O apartado 10 *Identificación e valoración de impactos*, punto 10.7.17 *Arqueoloxía e patrimonio cultural*, remite de novo ao anexo G do documento ambiental. O apartado 12 *Medidas preventivas e correctoras*, e respecto da protección do patrimonio cultural, indica que no anexo G Estudo arqueolóxico detállanse as medidas correctoras de carácter xenérico e específico.
- Como **Anexo G Estudo arqueolóxico**, achégase a memoria da *Prospección Arqueolóxica para o Estudo de Impacto patrimonial do Parque Eólico Orballeira*, asinada en setembro de 2021 pola arqueóloga María Paz Blanco Sanmartín, da empresa Gabinete de Arqueoloxía e Xestión do Patrimonio.

Para a redacción deste documento tomouse, como base e antecedente, a prospección arqueolóxica *Prospección arqueolóxica para avaliación do impacto arqueolóxico do Parque Eólico Orballeira (A Rúa (Ourense) e Ribas de Sil e Quiroga (Lugo), CT 102A 2020/361-O* e a *Memoria I da Prospección Arqueolóxica para Estudio de impacto patrimonial do PE Orballeira, abril 2021*, dirixida a primeira e elaborado o segundo pola arqueóloga María José Bóveda Fernández da devandita empresa *Gabinete de Arqueoloxía e Xestión do Patrimonio*. Asemade, revísase de novo a zona prospectada inicialmente incidindo nas zonas afectadas pola modificación do proxecto eólico.

Este documento valora o impacto arqueolóxico que o PE Orballeira ten sobre o patrimonio cultural e expón as oportunas medidas correctoras que se consideran máis axeitadas para garantir a súa salvagarda. Para facer esta valoración leváronse a cabo as seguintes accións:

- baleirado da información patrimonial da zona (bibliografía, catálogos, toponimia, imaxes LiDAR,...);
- prospección de campo: extensiva dentro da poligonal e intensiva no lugar de localización dos aeroxeradores e na banda de 200m a cada lado do resto da infraestrutura²;
- memoria na que se identifica individualmente os bens arqueolóxicos que poden verse afectados polas obras, valórase os posibles impactos que estas poidan chegar a exercer sobre os bens, e faise unha proposta das medidas protectoras, correctoras ou compensatorias a aplicar para corrixir a afección patrimonial.

2. O documento incide que a zona resulta complicada de prospectar intensivamente debido ao estado da vexetación, sobre todo nas zonas de repoboación forestal cubertas de monte baixo; especialmente problemática resultou a área entre os aeroxeradores O-01, O-02 e O-03.

No subapartado 7.2. *Estudio Arqueolóxico* sinálase que a zona máis alta da serra tivo en época prehistórica unha gran actividade cultural e funeraria, destacan os túmulos megalíticos pertencentes a necrópole de *Mámoas do Monte das Medorras/As Medorras*, ao Sur e SW do Alto da Fraga da Cerva. Para completar o panorama patrimonial sinálase que na zona de estudo proliferan restos arqueolóxicos derivados das explotacións mineiras de época romana, vinculadas fundamentalmente coa ribeira do río Sil, como o complexo mineiro de Monte Furado, incluído no BIC Ribeira Sacra.

No apartado 8. *Impacto arqueolóxico* sinálase que despois de analizar a información patrimonial da zona e facer a prospección extensiva dentro da poligonal e intensiva na banda de 200m a cada lado da infraestrutura do parque localizáronse 33 elementos patrimoniais, dos que 18 son de carácter arqueolóxico e 15 de carácter arquitectónico e etnolóxico.

Os bens de carácter arqueolóxico son os seguintes: *Curral de Milleiros* **GA 32072013**, *Mámoa de Monte das Medorras 15* **RE 27050017**, *Mámoa de Monte das Medorras 5* **GA 27050118**, *Mámoa de Monte das Medorras 6* **GA 27050119**, *Mámoa de Monte das Medorras 7* **GA 27050120**, *Mámoa de Monte das Medorras 8* **GA 27050121**, *Mámoa de Monte das Medorras 9* **GA 27050122**, *Mámoa de Monte das Medorras 10* **GA 27050123**, *Mámoa de Monte das Medorras 11* **GA 27050124**, *Mámoa de Monte das Medorras 12* **GA 27050125**, *Mámoa de As Medorras 7* **GA 32072012**, *Mámoa das Medorras 4/Monte das Medorras 4* **GA 32072009**, *Mámoa de As Medorras 3* **GA 32072008**, *Mámoa de As Medorras 2* **GA 32072007**, *Mámoa do Monte das Medorras 14* **RE 27050016**, *Mámoa das Medorras 6/Monte das Medorras 2* **GA 32072011**, *Mámoa de Monte das Medorras/Lagoa Grande 4* **GA 27050030** e *Mámoa das Medorras 5/Monte das Medorras 3* **GA 32072010**.

Os bens de carácter arquitectónico e etnolóxico son os seguintes: *Fonte-Lavadoiro de Fenteais*, *núcleo de Roblido*, *muíño en Roblido*, *igreja de San Xoán*, *casas 3, 5, 11, 14, 19 e 24 en Roblido*, *adeegas-cova (3) en Roblido*, *chozo do Atallo* e *chozo da Fraga das Pas*.

Destes elementos do patrimonio cultural, o estudo patrimonial considera que 8 deles teñen afección, en diverso grao, polas obras e que necesitaran medidas correctoras específicas, a saber:

Elemento	Axente de impacto	Impacto	Medidas correctoras específicas
<i>Mámoa das Medorras 7</i> GA 32072012	Posible uso como acceso dunha pista forestal que corta o xacemento (non proxectado)	Compatible	Sinalización na cartografía de obra+ prohibición do uso do viario que corta o xacemento
<i>Mámoa das Medorras 4/Monte das Medorras 4</i> GA 32072009	Posible uso como acceso dunha pista forestal a 86m Sur e dunha devasa que corta o xacemento (non proxectado)	Compatible	Sinalización na cartografía de obra+ prohibición do uso da devasa que corta o xacemento+ posible balizado
<i>Mámoa das Medorras 3</i> GA 32072008	Posible uso como acceso dunha pista a 3m (non proxectado)	Compatible	Sinalización na cartografía de obra+ Balizado lateral N
<i>Mámoa das Medorras 2</i> GA 32072007	Posible uso como acceso dunha pista a 5m (non proxectado)	Compatible	Sinalización na cartografía de obra+ Balizado lateral S
<i>Mámoa do Monte das Medorras 14</i> RE 27050016	Acondicionamento dunha devasa a 200m W.	Compatible	Sinalización na cartografía de obra+ prohibición de usar a devasa arrasou o xacemento, que ademais quedará cerrada para as maquinas da obra+posible sinalética específica
<i>Mámoa das Medorras 6 /Monte das Medorras 2</i> GA 32072011	Acondicionamento de pista forestal a 180m Norte+ Gabia de cableado lado afastado	Moderado	Sinalización na cartografía de obra+ Balizado laterais Norte e Oeste+ control arqueolóxico das obras de replanteo e presencial durante a execución
<i>Mámoa de Monte das Medorras/</i>	Acondicionamento como viario de acceso dunha devasa a 180m	Moderado	Sinalización na cartografía de obra+ prohibición de usar a devasa que

Lagoa Grande 4 GA 27050030	W	destruíu o xacemento, que ademais quedará cerrada para as máquinas da obra+control arqueolóxico das obras que se realicen no contorno de protección+control presencial obras próximas+posible sinalética específica
Mámoa das Medorras 5/Monte das Medorras 3 GA 32072010	Viario de acceso a 195m W+Moderado posible uso de devasa que pasa sobre o túmulo	Sinalización na cartografía de obra+prohibición de usar a devasa que pasa por arriba do xacemento, que ademais quedará cerrada para as máquinas da obra+ control arqueolóxico das obras que se realicen no contorno de protección+ control presencial obras próximas+posible sinalética específica

Ademais destas medidas específicas no apartado 9. *Medidas correctoras propostas* recóllense as seguintes medidas de carácter xeral:

- Nos contornos de protección dos bens patrimoniais quedan prohibidos calquera tipo de obra, préstamos, amoreamentos, aparcamento de maquinaria, ...etc.
- Comunicación con antelación suficiente ao equipo encargado do control arqueolóxico de novas zonas de amoreamento ou obras non recollidas no proxecto.
- Restrición das obras e prohibición dos movementos de maquinaria fora das áreas marcadas ou habilitadas para este fin no proxecto.
- Establécese como recomendación, que con anterioridade ao inicio dos traballos de construción, revisión das zonas ocupadas actualmente por unha densa vexetación e que **non** foron **revisadas axeitadamente**. Esta medida débese facer extensible a practicamente a **totalidade dos aeroxeradores do parque**, xa que están en zonas cunha vexetación moi densa.
- Tamén se recomenda un control do replanteo de obra, trala retirada de vexetación na zona de ubicación dos aeroxeradores O-1, O-2, O-3 e O-4.

Finalmente o estudo patrimonial considera que sería axeitado articular algún tipo de medida compensatoria de carácter paliativo, tendo en conta a riqueza tumular da zona e o mal estado dos xacementos. Sinálase, a este respecto, a posible realización dun estudo en profundidade da necrópole de *Monte das Medorras/As Medorras* durante os traballos de control, que inclúa a limpeza da vexetación e a documentación gráfica dos elementos conservados de cara a unha posterior posta en valor.

- O **Anexo D Estudo de impacto e integración paisaxística do Parque eólico Orballeira**, define o impacto que as actuacións proxectadas poidan xerar na paisaxe e propón medidas de integración paisaxística. Inclúe un análise do impacto sobre a paisaxe (espazos naturais protexidos, áreas de especial interese paisaxístico, lugares de especial interese cultural, paisaxístico e turístico, entre os que se atopan o **Camiño de Inverno** e os núcleos de poboación e bens de interese cultural existentes no ámbito). Asemade, inclúe tan só unha infografía desde o Camiño de Santiago, en Nocedo, a uns 14 km de distancia. Cómpre sinalar que as máquinas máis próximas ao camiño sitúanse a apenas 3 Km.

Documentación complementaria achegada o 27.09.2022

- Como documentación complementaria ao EIA, a requirimento da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural, achégase o documento nomeado "*Resposta ao informe da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural de 20.07.2022. Parque eólico Orballeira. Setembro 2022*". Neste documento dáse conta das respostas aos distintos puntos do requirimento e inclúe:
 - Estudo de visibilidade sobre o Camiño de Inverno realizado para o parque eólico e liña de evacuación, tendo en conta tamén os parques eólicos Neboada e Xeada.

- Planos do trazado do Camiño ata unha distancia significativa de 25 km e vistas detalladas centradas no tramo entre Vilamartín de Valdeorras e San Miguel de Montefurado.
 - Infografías desde o Camiño de Santiago da alternativa do proxecto sometido a información pública.
 - Medidas correctoras de integración paisaxística.
- Como **Anexo 01** da documentación complementaria achégase o documento de *Información complementaria para Parque eólico Orballeira sobre acceso desde Camiño de Santiago. Setembro 2022*, no que se inclúe unha análise detallada do acceso ao parque eólico desde a N-120. Nesta estrada nacional tomarase o desvío para a continuar pola estrada OU-933 durante 1,5 Km (tramo que se compartirá co Camiño de inverno) para logo tomar un desvío á dereita pola estrada local de Roblido que leva ao viario interior do parque. Identifícanse varios puntos críticos que se analizan mediante ortofotos e fotografías, e conclúese que a circulación dos transportes especiais poderase realizar sen modificacións na actual estrada OU-933, no seu tramo compartido co Camiño de Santiago. Será necesario en dous puntos, realizar cortes de tráfico e deter a circulación de peóns e peregrinos, de xeito puntual, namentres pase o transporte especial. Estes puntos coinciden cunha ponte que reduce o ancho da estrada OU-933 e co desvío á estrada local de Roblido.

Neste anexo indícase, en relación coa liña de evacuación, que está incluída no proxecto do parque eólico Neboada e que o promotor xa remitiu o correspondente estudo de soterrado da liña.

- Como **Anexo 2** e **Anexo 3** da documentación complementaria achéganse infografías do parque eólico Orballeira, desde distintos puntos do Camiño de inverno e núcleos de poboación próximos, feitas respectivamente, de xeito individual, e conxuntamente cos parques Xeada, Neboada e liña de evacuación.

Proxecto de interese autonómico:

- O proxecto de interese autonómico redáctase co fin de ordenar, desde o punto de vista urbanístico e territorial, os terreos afectados pola implantación da infraestrutura do parque eólico Orballeira.
- No subapartado 2.2 *Descripción del ámbito territorial afectado* sinálase que os concellos afectados contan con PXOM³. De acordo coa *Lei 2/2016, de 10 de febreiro, do Solo de Galicia* so o concello Quiroga conta con Solo rústico de Protección Patrimonial afectado polo parque eólico.
- Nos subapartados 1.6.1.5. *Conservación del patrimonio natural y cultural* e 3.5. *Protecciones arqueológicas* sinálase que o viario de acceso ao parque e a gabia de interconexión entre os aeroxeradores e a subestación se realizarán dentro da área de cautela de diferentes bens arqueolóxicos. No subapartado 1.6.1.5. *Conservación del patrimonio natural* os elementos recollidos son: *Mámoa 2 do Monte das Medorras GA 27050028*, *As Medorras M-2 GA 32072007*, *As Medorras M-3 GA 32072008*, *As Medorras M-6 GA 32072011*, *Mámoa 3 do Monte das Medorras GA 27050029* e *Mámoa 4 do Monte das Medorras GA 27050030*. Estas obras realizaranse a máxima distancia posible, pola marxe oposta dos viarios, sen ocupar ningunha zona de protección dos elementos patrimoniais. No subapartado 3.5. *Protecciones arqueológicas* os elementos do patrimonio arqueolóxico sinalados son: *Mámoa 2 do Monte das Medorras GA 27050028*, *As Medorras M-2 GA 32072007*, *As Medorras M-5 GA 32072010*, *As Medorras M-6 GA 32072011*, *Mámoa 3 do Monte das Medorras GA 27050029*.

Asemade engádese que previo ás obras realizarase unha prospección arqueolóxica para localizar calquera resto arqueolóxico ou de patrimonio e tamén se fará o balizamento da zona de protección establecida, para no afectar ao entorno do mesmo durante as obras.

- No subapartado 1.6.3.1. *Paisaje, patrimonio natural y cultural* sinálase que as afeccións ao patrimonio cultural son compatibles, xa que respectan as áreas de protección para os diferentes elementos catalogados, e téñense en conta as diferentes indicacións dos informes da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural.

3. Vilamartín de Valdeorras PXOM aprobado o 13.12.2013; A Rúa PXOM aprobado o 25.02.2016; e Quiroga PXOM aprobado o 08.03.2019.

- Como anexo I inclúese o documento de síntese do estudo de impacto ambiental, no que se identifican as afeccións ambientais producidas polas obras proxectadas e se formulan as medidas preventivas destinadas a minimizar os impactos. Asemade remite ao EsIA para máis información.

Unha vez analizado o documento pódense facer as seguintes consideracións técnicas:

- De acordo cos arquivos da Subdirección Xeral de Conservación e Restauración de Bens Culturais, e consultada a diversa cartografía e fotografías aéreas, así como o plan básico autonómico, os visores do Instituto de Estudos do Territorio, e o planeamento municipal constátase que na zona de afección do parque eólico e liña de evacuación existen bens integrantes do patrimonio cultural que poderían verse afectados polas obras e que son identificados na *Prospección arqueolóxica para o estudo de impacto patrimonial* que constitúe o Anexo G do EIA, na que se avalía o seu impacto e se propoñen medidas correctoras.
- Entre os elementos identificados destaca o **Camiño de Santiago** (Camiño de Inverno), que está recoñecido como unhas das rutas principais do Camiño de Santiago en base ao disposto no artigo 73.2 da LPCG polo que, segundo o artigo 75.1 da LPCG, ten a consideración de ben catalogado coa categoría de Territorio Histórico.
- Os aeroxeradores sitúanse próximos ao Camiño de Inverno, a distancias que van desde os 3 km. ata os 6 km. Ademais hai que ter en conta que o parque eólico Orballeira, xunto co parque eólico Neboada forman un só parque, como se reflectía no documento de inicio e comparten subestación. A documentación complementaria achegada o 27.09.2022 inclúe a análise visual detallada con infografías desde diferentes puntos do **Camiño de inverno**, feitas de xeito individual e considerando conxuntamente os parques eólicos Xeada, Orballeira e Neboada, tal como se requiría no informe desta dirección xeral do 20.07.2022. Nesta análise pódese apreciar que a maior visibilidade dos aeroxeradores se producirá no tramo máis próximo, na zona do desvío a Roblido, aínda que non se considera relevante tendo en conta a distancia e, ademais, que a traza discorre en boa parte por estradas nacionais e comarcais. Compre sinalar que co deseño actual do parque, as máquinas se afastan de xeito significativo, respecto das posicións do proxecto informado en fase de consultas.
- Consultados os arquivos da Subdirección Xeral de Conservación e Restauración de Bens Culturais e as distintas ortofotografías e visores cartográficos, a análise do sombreado, o plano de pendentes e a información LiDAR non é previsible que aparezan bens arqueolóxicos nas zonas afectadas pola implantación da infraestrutura eólica. Agora ben, a presenza dunha densa vexetación en practicamente a totalidade dos puntos de implantación dos aeroxeradores do parque, especialmente na área entre os aeroxeradores O-1, O-2 e O-3, fai que **non se poida garantir a inexistencia de elementos arqueolóxicos** non detectados ate o de agora, que aínda que non estean recollidos en inventarios son susceptibles de protección por configuraren a paisaxe galega e caracterizar culturalmente o territorio.
- Considérase de gran interese para o patrimonio arqueolóxico da zona a medida compensatoria proposta dentro do documento patrimonial do EsIA; onde, co obxecto de definir o verdadeiro estado de conservación e de cara a unha futura posta en valor das mámoas da necrópole *Monte das Medorras/As Medorras* se propón o rexistro e documentación gráfica das mesmas. Tendo en conta isto e vista a proliferación sen control de devasas, pistas e traballos forestais que están alterando e incluso arrasando algúns dos túmulos faise necesario que o devandito estudo incorpore unha análise crítica dos axentes que causan o actual deterioro da necrópole para poder establecer medidas activas de conservación preventiva de forma inmediata.
- Polo que respecta aos elementos do patrimonio arqueolóxico, en termos xerais, o PIA remítese ao EsIA. De forma puntual nos apartados 1.6.1.5. *Conservación del patrimonio natural y cultural* e 3.5. *Protecciones arqueológicas* sinálanse unha serie de bens pertencentes a necrópole *Monte das Medorras/As Medorras*. Estes elementos non son coincidentes en ámbolos apartados e tampouco se atopan actualizados segundo o reflectido no Anexo G do EsIA.
- No Anexo 1 do PIA preséntase un resumo da documentación ambiental e recóllese unha listaxe dalgúns dos elementos patrimoniais da zona de estudo. Polo que se refire ao patrimonio

arqueolóxico a listaxe que se presenta, deriva dunha táboa con diferentes erros de transcripción de datos do apartado 8. *Impacto Arqueolóxico* do Anexo G do EsIA. Así sinálase que a *Mámoa do Monte das Medorras 15* é o xacemento **GA 27050117** cando nunha revisión da zona en xuño de 2020 os servizos técnicos de arqueoloxía da DXPC constatan que o xacemento atópase destruído e procédese a recollelo como a referencia **RE 27050017**; polo que atinxe as Mámoas do Monte das Medorras 6, 7, 8 e 9 referidas cos **GA 27050019**, **GA 27050020**, **GA 27050021** e **GA 27050022** respectivamente hai que sinalar que son en realidade o **GA 27050119**, **GA 27050120**, **GA 27050121** e **GA 27050122**.

- No apartado II. *Planos* do PIA recóllese a proposta de ordenación urbanística. No Plano EG353020202 P05 folla 1/8 e Plano EG353020202 P05 folla 2/8, que atinxe a *Necrópole de Mámoa das Medorras/Monte das Medorras*, non se recolle a actualización de datos arqueolóxicos levada a cabo no EsIA. No Anexo G deste documento sinálase que a *Mámoa de Monte das Medorras 4* **GA 27050030** esta incorrectamente situado no inventario do PXOM de Quiroga e que a *Mámoa de Monte das Medorras 3* **GA 27050029** non existe.
- Asemade, tendo en conta o visor do Plan Básico Autonómico de Galicia actualizado por Resolución do 21.12.2021 da Dirección Xeral de Ordenación do Territorio e Urbanismo, coa corrección de erros do 14.03.2022 (DOG 28/01/2022 e 30/03/2022), os Planos EG353020202 P10 folla 1/8 e EG353020202 P10 folla 2/8 do PIA non están actualizados polo que respecta ao patrimonio arqueolóxico.
- Cotexados os datos e a planimetría dos dous documentos (EsIA e PIA) compróbase que non existe diferenza nas características do proxecto eólico.

A Dirección Xeral de Patrimonio Cultural dentro do ámbito das súas competencias, despois de ver os informes técnicos e tendo en conta o establecido na LPCG, emite o seguinte

INFORME

En atención ao expresado no apartado anterior e desde o punto de vista da protección do patrimonio cultural, emítese informe **favorable** dos documentos: *Estudo de Impacto Ambiental Parque eólico Orballeira. Decembro 2021* e *Proxecto de interese autonómico Parque eólico Orballeira. Decembro 2021*, nos termos municipais de Vilamartín de Valdeorras e A Rúa (Ourense) e Quiroga (Lugo) e tendo en conta a información aportada na documentación complementaria achegada o 27.09.2022. Teranse en conta as medidas correctoras establecidas no estudo de impacto sobre o patrimonio cultural, que constitúe o Anexo G do EIA e debéndose, en todo caso, ter en conta as seguintes consideracións:

- Dado que a densa vexetación impediu que se puideran revisar correctamente as posicións dos aeroxeradores, especialmente os O-1, O-2 e O-3, considerase necesario que **antes da execución da obra** se leve a cabo una roza baixo control arqueolóxico que permita prospectar a zona correctamente. Os resultados desta actuación serán postos en coñecemento da Dirección Xeral do Patrimonio Cultural, para que como organismo competente na materia, poida decidir sobre a conveniencia de establecer outras medidas de protección.
- A totalidade dos traballos de construción do parque eólico realizarase baixo control e seguimento arqueolóxico, facéndose un seguimento presencial na contorna da necrópole de *Monte das Medorras/As Medorras*. No caso de que se constate a existencia de restos arqueolóxicos, primarase a conservación dos mesmos. A tal fin e previo ao inicio das obras, deberá presentarse un proxecto arqueolóxico axustado ao establecido na Lei 5/2016, do 4 de maio, de patrimonio cultural de Galicia (DOG núm. 92, do 16.05.2016) e no Decreto 199/1997, do 10 de xullo, polo que se regula a actividade arqueolóxica na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG núm., 150, do 06.08.1997). O proxecto incorporará tódalas medidas correctoras propostas no Anexo G do EsIA e aquelas outras que deriven das consideracións técnicas deste informe. No caso de identificarse novos bens arqueolóxicos, avaliarase o impacto das obras sobre os mesmos, estableceranse as medidas correctoras oportunas e comunicarse inmediatamente a Dirección Xeral de Patrimonio Cultural.
- Asemade, e recollendo a recomendación do EsIA, como medida compensatoria, deberá realizarse un estudo en profundidade da necrópole do *Monte das Medorras/As Medorras* que permita

documentar a importancia da mesma e poñer en marcha as correspondentes medidas preventivas que eviten o seu continuo deterioro.

- No replanteo das zonas afectadas polas obras, onde se detecte a existencia de valados tradicionais feitos coa técnica de pedra en seco, estará presente o arqueólogo que leve a cabo o control e seguimento, para identificar axeitadamente os tramos de muros tradicionais que poidan verse afectados polas mesmas. En todo caso, procurarase axustar as obras no replanteo para que as afeccións sexan as mínimas.
- Tamén baixo control arqueolóxico desmontaranse os tramos de muros onde sexa preciso, e durante as labores de restauración ambiental, procederase á reintegración e remate axeitado dos tramos de muro que resulten afectados durante as obras.
- O Proxecto de Interese Autonómico debe corrixir o inventario de elementos patrimoniais presentado e os planos referentes a proposta de ordenación urbanística. Será conveniente que os elementos patrimoniais sinalados no inventario vaian acompañados das coordenadas UTM segundo ETRS 89 Fuso 29.
- Os concellos afectados deberán integrar, nos seus catálogos urbanísticos de protección e na súa planimetría de ordenación, os bens patrimoniais identificados na prospección arqueolóxica que non estean xa protexidos.
- Unha vez rematada a totalidade das obras, certificarase o estado final dos elementos do patrimonio cultural.

Toda vez que este informe se emite dentro do trámite ambiental, cómpre sinalar que de acordo cos artigos 39 e 45 da Lei 5/2016, do 4 de maio, do patrimonio cultural de Galicia, as intervencións que se pretendan realizar en bens de interese cultural ou catalogados, así como no seu contorno de protección ou zona de amortecemento, terán que se autorizadas pola consellería competente en materia de patrimonio cultural e a estes efectos, o promotor ou o concello previa concesión de licenza deberá remitir o correspondente proxecto técnico.

A directora xeral de Patrimonio Cultural

P.S. Decreto 119/2022, do 23 de xuño (DOG núm.126, o 4 de xullo)

A directora xeral de Ordenación e Innovación Educativa

Judith Fernández Novoa

SERVIZO DE ENERXÍAS RENOVABLES E EFICIENCIA ENERXÉTICA DA DIRECCIÓN XERAL DE
PLANIFICACIÓN ENERXÉTICA E RECURSOS NATURAIS DA VICEPRESIDENCIA PRIMEIRA E CONSELLERÍA
DE ECONOMÍA, INDUSTRIA E INNOVACIÓN

XUNTA
DE GALICIA

CONSELLERÍA DE CULTURA,
EDUCACIÓN, FORMACIÓN
PROFESIONAL E UNIVERSIDADES

Xacobeo 21-22

Dirección Xeral de Patrimonio Cultural
Complexo Administrativo San Caetano
Edificio número 3 - 2º
15781 Santiago de Compostela

*Informe da Dirección Xeral de Patrimonio Cultural sobre o Parque eólico Orballeira
Vilamartín de Valdeorras e A Rúa (Ourense) e Quiroga (Lugo)
Estudo de Impacto Ambiental e Proxecto de interese autonómico*

